

**แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**
**Guideline for Promoting Sustainable Tourism Development
in Historical Community: Case study of Amphawa Community,
Samut Songkhram**

รับบทความ	03/10/2021
แก้ไขบทความ	12/11/2021
ยอมรับบทความ	16/11/2021

เพทาย เพ็ชรเจริญ ญัฐพงศ์ พันธุ์น้อย

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Paytai Petcharoen, Nattapong Punnoi

Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

p_petcharoen@hotmail.com, nattapong.pu@chula.ac.th

บทคัดย่อ

ชุมชนอัมพวาเป็นชุมชนอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ที่มีการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน แต่ในทศวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน ทั้งในด้านวิถีชีวิตชุมชน เศรษฐกิจและการจ้างงาน และการรักษาสีเขียวและวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ อย่างไรก็ตามกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เกิดการชะงักตัวจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และพบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนอัมพวาได้มีการวางแผนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนให้สามารถก้าวไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาคประชาชน ผู้เยี่ยมเยือน ภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำการเปรียบเทียบความสำคัญแบบคู่ (pairwise comparison) ภายใต้กระบวนการวิเคราะห์ตามลำดับชั้น (AHP) เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนอัมพวา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอัมพวาให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปในทิศทางที่แตกต่างกันโดยภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของชุมชน และนโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหลัก ในขณะที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญรวมถึงภาคเอกชนจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน และผู้เยี่ยมเยือนจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ดีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ามาตรการส่งเสริมการพัฒนา เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับธุรกิจการค้าบริการ และการสนับสนุนงบประมาณเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวจะเป็นมาตรการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจากทุกภาคส่วนและการบังคับใช้กฎหมายและติดตามประเมินผลการพัฒนาอย่างเข้มงวดจะเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาเมืองท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์เมือง อัมพวา

Abstract

Amphawa is a historical community, where tourism is the main driver contributing to its economy. In the past decade, unsustainable tourism has led to the problems of natural resources degradation, way-of-life alteration, environmental problems, and conflicts within the community of Amphawa. Given these existing problems along with the halt of travel industry due to the covid-19 pandemic, it grants the opportunity for Amphawa community to plan and transform this community-based tourism toward sustainability. This research aims to study about the relative importance of factors promoting sustainable tourism development through conducting the interviews with key stakeholders in Amphawa community including local residents, visitors, private sector, governmental agencies, academics, and experts. By ranking factors under pairwise comparison based on the application of Analytic Hierarchy Process (AHP), it reflected each stakeholder's perspectives toward sustainable tourism development in Amphawa community.

The results of this study illustrated that each stakeholder in Amphawa community prioritized the factors promoting sustainable tourism development differently. Local residents and governmental agencies laid on the factor of improving the quality of life of the community and factor of managerial policies and tourism promotion as utmost importance. On the other hand, academics, experts, and private sector prioritized the factor of economic value and employment opportunity, whereby the visitors concerned the factor of satisfaction toward historical and cultural conservation-based tourism as the most significance. Nevertheless, stakeholders in Amphawa community have concurred that tourism promotion measures, such as providing tax benefits to tourism-related businesses, and providing stimulus package promoting tourism sector, would significantly enhance the community-based tourism development. Furthermore, inclusive participatory approach in planning process, and rigorous law enforcement, monitoring, and evaluation are the important strategies driving the efficient sustainable tourism development.

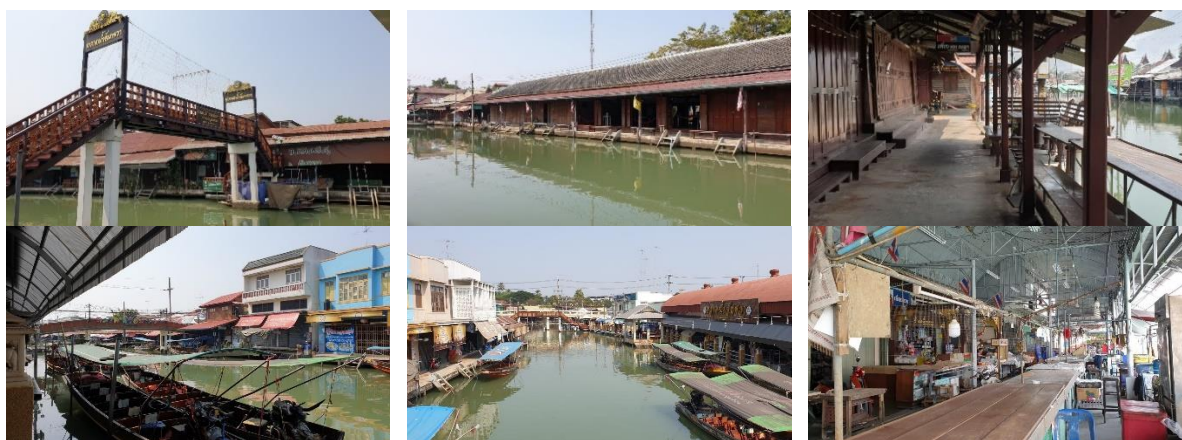
keywords: *Tourism Community Development, Sustainable Tourism Development, Historic Community Conservation, City Conservation, Amphawa.*

ที่มาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ของชุมชนอัมพวามีจุดกำเนิดจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนริมคลองอัมพวาในปี พ.ศ. 2543 ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ และได้รับรางวัล Unesco Asia-Pacific Heritage Awards for Culture Heritage Conservation ในปีพ.ศ. 2551 จากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนร่วมกันคุ้มครองอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกของประเทศไทย และยังคงอนุรักษ์รูปแบบการตั้งถิ่นฐานริมฝั่งคลองอัมพวามาจนถึงปัจจุบัน (ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์, 2553) นอกจากนั้นจังหวัดสมุทรสงครามได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เป้าหมายด้านการท่องเที่ยวจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง โครงการ 12 เมืองต้องห้าม..พลาด Plus และได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากแผนพัฒนาจังหวัด ทำให้ชุมชนอัมพวาเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากผู้เยี่ยมชมชาวไทยและชาวต่างชาติ และสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

การเติบโตของการท่องเที่ยวส่งผลให้ชุมชนอัมพวาเกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่พาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัยและระบบคมนาคมขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในขณะที่คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นผู้ประกอบการและแรงงานภาคบริการ อีกทั้งการเข้ามาของกลุ่มผู้ประกอบการภายนอกและผู้เยี่ยมชมจำนวนมากได้นำมาซึ่งปัญหาความแออัดในแหล่งท่องเที่ยว เกิดการแข่งขันทางธุรกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งขยะ น้ำเสียและการลดลงของพืชพันธุ์ท้องถิ่นซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชน รวมถึงส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของชุมชนอนุรักษ์ที่มีความสวยงาม (ธนัชชา ฤทธิเดช, 2558; อริสรา เสยานนท์, 2552) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2563 เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดสมุทรสงครามทำให้หน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นออกประกาศมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด รวมถึงทำการปิดแหล่งท่องเที่ยวเป็นการชั่วคราวส่งผลให้การท่องเที่ยวของชุมชนอัมพวาหยุดชะงักลงตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา

ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบกับปัญหาจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันส่งผลให้คนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มมีการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้กลับมาฟื้นตัวได้อย่างเหมาะสม สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เยี่ยมชมและคนในชุมชน อีกทั้งสามารถรักษาแหล่งประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้คงอยู่ต่อไป บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการสร้างการสร้างความเข้าใจถึงประเด็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอัมพวาให้ความสนใจ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงชุมชนอัมพวาให้ก้าวไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

ภาพ 1 บรรยากาศของชุมชนอัมพวาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดย ผู้วิจัย, 2564

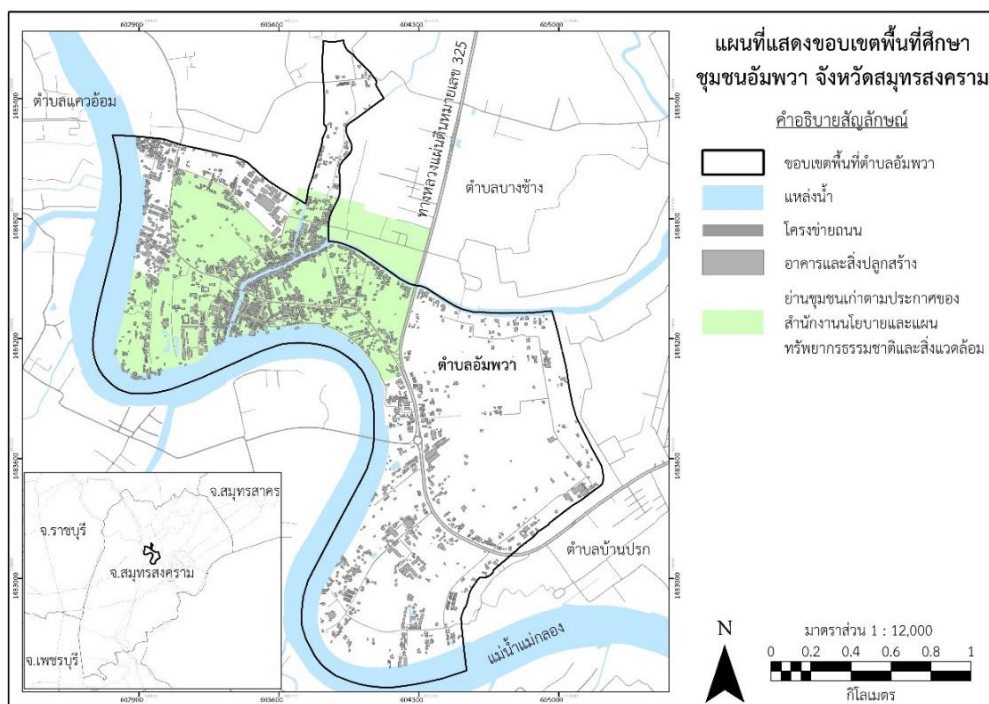
คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน อัมพวาแต่ละกลุ่มให้ความสำคัญ มีความแตกต่างกันอย่างไร
2. มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีความเหมาะสมต่อการดำเนินการในชุมชนอัมพวา ประกอบด้วยมาตรการและกลยุทธ์ใดบ้าง

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาโดยอ้างอิงขอบเขตการปกครองของเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 3.24 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบางช้าง	อำเภอมะนัง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	แม่น้ำแม่กลอง	อำเภอมะนัง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านปรก	อำเภอเมืองสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	แม่น้ำแม่กลอง	อำเภอมะนัง

ภาพ 2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดย ผู้วิจัย, 2564

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ในบทความฉบับนี้มีขั้นตอนการดำเนินการจำนวน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การกำหนดปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่สภากาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกจัดทำขึ้นเพื่อสนองเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คณะ

กรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติจัดทำขึ้นเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในบริบทพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย (GSTC, 2019; คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559) โดยนำทั้ง 2 เกณฑ์มากรอบในการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเพื่อรวบรวมปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากรายการการศึกษาและงานวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาเมือง การผังเมือง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตาราง 1 การรวบรวม ปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)		
ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	มาตรการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	กลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- มูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน - ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว - การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น - ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ - การป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ - การควบคุมมลพิษ - ประสิทธิภาพการใช้จ่าย - นโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพชีวิตของชุมชน	- มาตรการเชิงลบ (negative measures) - มาตรการเชิงบวก (positive measures) - มาตรการส่งเสริมการพัฒนา (incentive measures) - มาตรการสร้างความเป็นธรรม (corrective measures)	- การบังคับใช้กฎหมายและติดตามประเมินผลการพัฒนาอย่างเข้มงวด - การกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารสู่ท้องถิ่น - การสร้างความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของการดำเนินการจากหน่วยงานภาครัฐ - การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจากทุกภาคส่วน - ความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่นำไปปฏิบัติ - ความรู้ความเข้าใจของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ - การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนดำเนินการพัฒนาตามแผนจากหน่วยงานภาครัฐ - ความโปร่งใสของกระบวนการดำเนินการแต่ละขั้นตอน

ที่มา : จากการทบทวนวรรณกรรม โดย ผู้วิจัย, 2564

2. การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและระบุตัวตนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder identification) ที่มีอิทธิพลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว หรือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาเพื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายสำหรับการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- ภาคประชาชน ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- ภาคเอกชน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว
- ผู้เยี่ยมเยือน ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยว
- นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย คณาจารย์ในสถาบันการศึกษา และกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาด้านการพัฒนาเมือง
- หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาค และหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น

3. การเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 5 กลุ่มรวมทั้งสิ้น 60 คนประกอบด้วยกลุ่มภาคเอกชน 15 คน ภาคประชาชน 15 คน ผู้เยี่ยมเยือน 15 คน นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ 8 คน และหน่วยงานภาครัฐ 7 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และทำการเก็บข้อมูลความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำการเปรียบเทียบความสำคัญแบบคู่ (pairwise comparison) ตามหลักการของการวิเคราะห์ตามลำดับชั้น (AHP) และใช้ค่าคะแนนมาตรฐานระดับความสำคัญในการเปรียบเทียบ

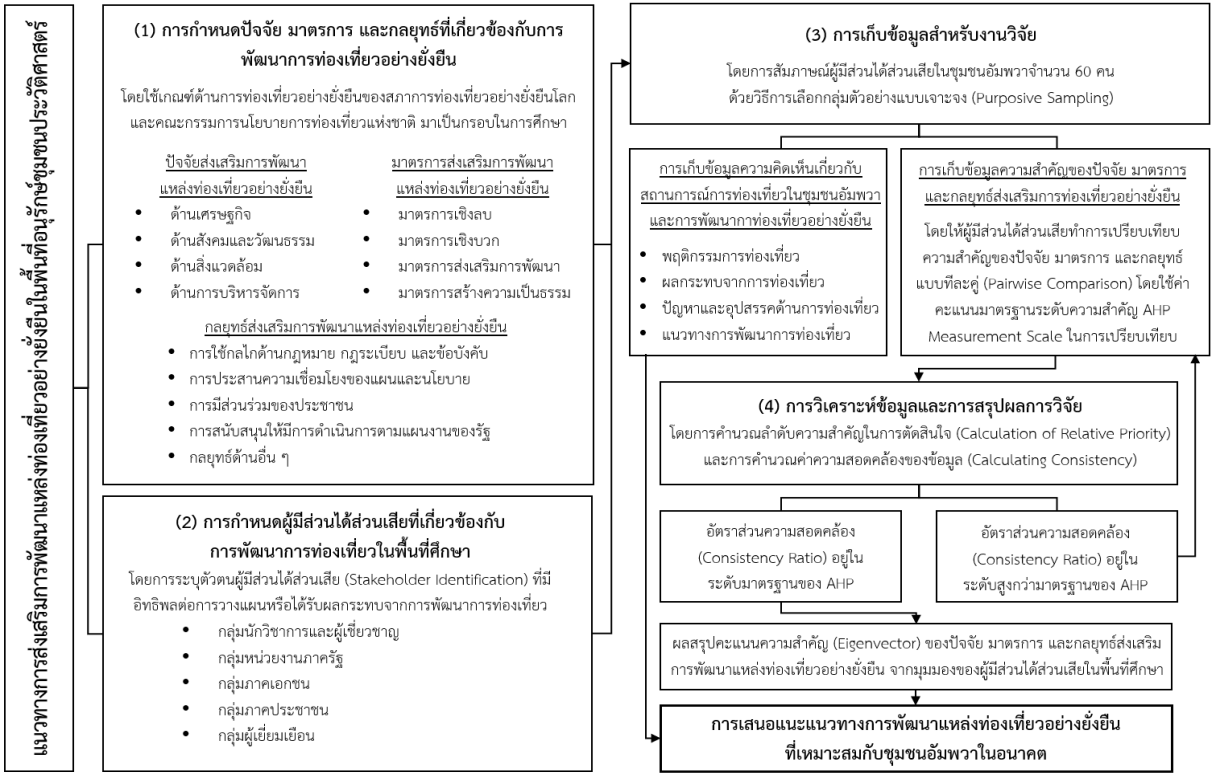
ตาราง 2 มาตรฐานระดับความสำคัญของการเปรียบเทียบแบบคู่ (pairwise comparison) ตามหลักการของการวิเคราะห์ตามลำดับชั้น

ระดับความสำคัญ	การพิจารณา (Verbal Judgments)
9	มีความสำคัญมากกว่าอย่างยิ่ง (extreme importance)
7	มีความสำคัญมากกว่ามาก (very strongly importance)
5	มีความสำคัญมากกว่า (strong importance)
3	มีความสำคัญมากกว่าเพียงเล็กน้อย (moderate importance)
1	มีความสำคัญเท่ากัน (equal importance)
8, 6, 4, 2	ค่ากลางระหว่างระดับความสำคัญ (intermediate values)
1/2, 1/3, 1/4, 1/5, 1/6, 1/7, 1/8, 1/9	ค่าตรงกันข้ามกับระดับความสำคัญข้างต้น (reciprocals for inverse comparison)

ที่มา: Saaty, 2004 ปรับปรุงโดย ผู้วิจัย, 2564

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้จากการเปรียบเทียบแบบทีละคู่ (pairwise comparison) มาคำนวณลำดับความสำคัญในการตัดสินใจ (calculation of relative priority) และคำนวณค่าความสอดคล้องของข้อมูล (calculating consistency) เพื่อพิจารณาความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาคือค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอัมพวา ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มให้ความสำคัญต่อยังปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ข้อใดเป็นสำคัญและมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไร

ภาพ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย โดย ผู้วิจัย, 2564

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ที่ค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอำเภอสว่างแดนดินแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของชุมชน (0.732) นโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว (0.694) มูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน (0.682) ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว (0.666) การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น (0.614) ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ (0.548) การป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ (0.383) การควบคุมมลพิษ (0.342) และประสิทธิภาพการใช้พลังงาน (0.340) ตามลำดับ

นอกจากนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องนำมาตรการทางผังเมืองและมาตรการอื่น ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนในการดำเนินการ ได้แก่ มาตรการส่งเสริมการพัฒนา (1.530) ซึ่งเป็นมาตรการที่ภาครัฐใช้เพื่อส่งเสริมและดึงดูดการดำเนินการจากภาคเอกชนทั้งในด้านการเงินและภาษี รองลงมา คือมาตรการเชิงบวก (1.275) ซึ่งเป็นมาตรการที่ภาครัฐเป็นผู้จัดหาโครงสร้างพื้นฐานโดยอาศัยกลไกการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของภาคเอกชน ตามมาด้วยมาตรการเชิงลบ (1.247) ซึ่งเป็นมาตรการที่เป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ใช้ในการควบคุมการพัฒนาของภาคเอกชนโดยการออกกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการใช้บังคับ และมาตรการสร้างความเป็นธรรม (0.948) ซึ่งเป็นมาตรการที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาของภาครัฐทั้งมาตรการชดเชยและเยียวยาผลกระทบเชิงลบ

อีกทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจากทุกภาคส่วน (0.885) การบังคับใช้กฎหมายและติดตามประเมินผลการพัฒนาอย่างเข้มงวด (0.669) การสร้างความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของการดำเนินการจากหน่วยงานภาครัฐ (0.634) ความโปร่งใสของกระบวนการดำเนินการแต่ละขั้นตอน (0.629) การกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารสู่ท้องถิ่น (0.611) ความรู้ความเข้าใจของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ (0.554) ความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่นำแผนไปปฏิบัติ (0.524) และการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนดำเนินการพัฒนาตามแผนจากหน่วยงานภาครัฐ (0.493)

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ที่ค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปัจจัย มาตรการ และกลยุทธ์ ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ค่าคะแนนความสำคัญจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย					คะแนนรวม	ลำดับความสำคัญ
	ภาคประชาชน	ภาคเอกชน	ผู้เยี่ยมเยือน	หน่วยงานภาครัฐ	นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ		
ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน							
- คุณภาพชีวิตของชุมชน	0.164	0.133	0.129	0.150	0.156	0.732	1
- นโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว	0.158	0.132	0.123	0.132	0.149	0.694	2
- มูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน	0.106	0.156	0.130	0.131	0.159	0.682	3
- ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว	0.121	0.135	0.154	0.122	0.134	0.666	4
- การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น	0.117	0.103	0.135	0.127	0.131	0.614	5
- ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ	0.124	0.104	0.098	0.122	0.101	0.548	6
- การป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ	0.077	0.080	0.084	0.074	0.068	0.383	7
- การควบคุมมลพิษ	0.067	0.078	0.073	0.069	0.055	0.342	8
- ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน	0.066	0.079	0.075	0.073	0.047	0.340	9

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปัจจัย มาตรการ และกลยุทธ์ ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ค่าคะแนนความสำคัญจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย					คะแนนรวม	ลำดับความสำคัญ
	ภาคประชาชน	ภาคเอกชน	ผู้เยี่ยมชม	หน่วยงานภาครัฐ	นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ		
มาตรการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน							
- มาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive measures)	0.255	0.323	0.300	0.285	0.366	1.530	1
- มาตรการเชิงบวก (Positive measures)	0.249	0.233	0.292	0.282	0.219	1.275	2
- มาตรการเชิงลบ (Negative measures)	0.252	0.231	0.244	0.298	0.221	1.247	3
- มาตรการสร้างความเป็นธรรม (Corrective measures)	0.243	0.212	0.164	0.135	0.194	0.948	4
กลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน							
- การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจากทุกภาคส่วน	0.158	0.169	0.170	0.178	0.209	0.885	1
- การบังคับใช้กฎหมายและติดตามประเมินผลการพัฒนาอย่างเข้มงวด	0.134	0.130	0.123	0.183	0.100	0.669	2
- การสร้างความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของการดำเนินการจากหน่วยงานภาครัฐ	0.115	0.131	0.137	0.141	0.110	0.634	3
- ความโปร่งใสของกระบวนการดำเนินการแต่ละขั้นตอน	0.165	0.138	0.111	0.101	0.115	0.629	4
- การกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารสู่ท้องถิ่น	0.100	0.101	0.124	0.118	0.168	0.611	5
- ความรู้ความเข้าใจของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่	0.125	0.102	0.115	0.088	0.124	0.554	6
- ความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่นำไปปฏิบัติ	0.118	0.106	0.113	0.103	0.085	0.524	7
- การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนดำเนินการพัฒนาตามแผนจากหน่วยงานภาครัฐ	0.085	0.123	0.108	0.089	0.089	0.493	8

ที่มา: โดย ผู้วิจัย, 2564

ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัย มาตรการและกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยังแสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มในชุมชนอัมพวา มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันในแต่ละประเด็น ซึ่งสามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้

- **ภาคประชาชนเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนและการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ** เนื่องจากเป็นประชากรที่เปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ภาคประชาชนจึงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือปัจจัยด้านนโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นหลัก อีกทั้งมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตชุมชนอัมพวาต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพด้านระบบสาธารณสุขและการศึกษา การควบคุมมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยว การติดตามและประเมินผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพร้อมทั้งการสงวนรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ และเพิ่มความพึงพอใจของประชากรในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

- **ภาคเอกชนเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับโอกาสการดำเนินธุรกิจและการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว** เนื่องจากเป็นกลุ่มนักลงทุนภายนอกที่ต้องการสร้างรายได้จากการทำธุรกิจและการท่องเที่ยวในชุมชน ภาคเอกชนจึงให้ความสำคัญกับ

ปัจจัยด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงานมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนและนโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตชุมชนอัมพวาต้องมีการเพิ่มความพึงพอใจและความประทับใจต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนของผู้เยี่ยมเยือน การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มรายได้จากภาคการท่องเที่ยว การเพิ่มจำนวนและรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน พร้อมทั้งการเพิ่มความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและอาชญากรรม และการเพิ่มประสิทธิภาพด้านสาธารณสุขของชุมชน

- **ผู้เยี่ยมเยือนเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีในชุมชนอนุรักษ์ประวัติศาสตร์** เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่เดินทางเข้ามาในชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ผู้เยี่ยมเยือนจึงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และปัจจัยด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน อีกทั้งยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตชุมชนอัมพวาต้องมีการเพิ่มความพึงพอใจและความประทับใจต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนของผู้เยี่ยมเยือน การเสริมสร้างลักษณะเด่นหรืออัตลักษณ์ใหม่ของชุมชน การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม การพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ต่อยอดจากวิถีชีวิตดั้งเดิม และการเพิ่มรายได้รวมจากภาคการท่องเที่ยว

- **หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามหลักการทางวิชาการและพันธกิจของหน่วยงานเป็นหลัก** เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทหน้าที่เฉพาะของแต่ละหน่วยงานในการบริหารราชการท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน ขณะที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเป็นกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญในเชิงหลักการและแนวคิดการพัฒนาเมืองและการท่องเที่ยว ทำให้หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันว่าปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของชุมชน ปัจจัยด้านนโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน ปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และปัจจัยด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และควรให้ความสำคัญการพัฒนาในแต่ละด้านเท่าเทียมกัน

- **ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ การควบคุมมลพิษและประสิทธิภาพการใช้พลังงานน้อยที่สุดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน** โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนอัมพวาต้องเร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน นโยบายการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว มูลค่าทางเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหลักจากนั้นจึงดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติจากอุทกภัยและการกัดเซาะตลิ่ง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการและบำบัดน้ำเสีย ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล รวมถึงการส่งเสริมอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานทดแทนในลำดับต่อไป

- **ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive measures) เป็นมาตรการที่ควรเร่งให้มีการดำเนินการหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19** โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการพัฒนา เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจการค้าบริการ การให้สิทธิพิเศษด้านการเงิน การสนับสนุนงบประมาณให้แก่ผู้เยี่ยมเยือนเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว เป็นมาตรการที่มีความสำคัญและควรมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวชุมชนสามารถฟื้นตัวได้หลังช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งหลังจากนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่าควรมีการนำมาตรการอื่น ๆ เข้ามาบังคับใช้ในชุมชนอัมพวาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งมาตรการเชิงบวก มาตรการเชิงลบ และมาตรการสร้างความเป็นธรรม

- **ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจากทุก**

ภาคส่วนเป็นหลัก โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าหน่วยงานผู้วางแผนการท่องเที่ยวต้องจัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกภาคส่วนในการวางแผนการดำเนินการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในชุมชนสามารถเข้ามาแสดงความคิดเห็นต่อการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการบังคับใช้กฎหมายและติดตามประเมินผลการพัฒนาอย่างเข้มงวด ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินการที่สอดคล้องกันและมีความโปร่งใสในกระบวนการดำเนินการแต่ละขั้นตอน การส่งเสริมให้เกิดกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารสู่ท้องถิ่นเพื่อผลักดันให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในพื้นที่และหน่วยงานภาครัฐที่นำแผนไปปฏิบัติ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานภาคเอกชนดำเนินการพัฒนามาตามแผนจากหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอัมพวามีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันในแต่ละประเด็นตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่ผู้วางแผนต้องกำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความสมดุล และต้องได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อลดโอกาสการเกิดปัญหาความขัดแย้ง อีกทั้งต้องสามารถฟื้นฟูให้ภาคการท่องเที่ยวกลับมาดำเนินการต่อได้หลังช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถนำข้อมูลมาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนอัมพวาให้ก้าวไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องดำเนินการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ชุมชนอัมพวาควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นฐาน (CBT) เน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพโดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนแต่ควรเพิ่มอัตราการพักแรมและค่าใช้จ่ายของผู้เยี่ยมชมเยือนในการเดินทางท่องเที่ยว ในด้านธุรกิจการค้าและการบริการควรส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามาทำงานในภาคการท่องเที่ยวทั้งการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจและแรงงานภาคบริการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับภาคเอกชน ลดอัตราการว่างงานในชุมชนเพิ่มรายได้ต่อหัวของประชาชนท้องถิ่น และทำให้การท่องเที่ยวสร้างผลตอบแทนที่เป็นธรรมให้แก่ประชาชน รวมถึงสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอัมพวา อย่างไรก็ตามภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หน่วยงานภาครัฐต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยหันมาสนใจการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ โดยเอาความเป็นตัวตนและความดั้งเดิมในการเป็นชุมชนอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตริมน้ำมาเป็นจุดเด่นในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ประทับใจ อีกทั้งต้องนำมามาตรการส่งเสริมการพัฒนา (incentive measures) เข้ามากระตุ้นให้ภาคการท่องเที่ยวกลับมาฟื้นตัวได้เร็วที่สุด โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณให้ผู้เยี่ยมชมเยือนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมถึงการออกมาตรการให้สิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษีกับธุรกิจการค้าการบริการเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการปิดตัวของแหล่งท่องเที่ยวมีงบประมาณในการลงทุนทำธุรกิจและมีแรงจูงใจในการกลับมาดำเนินธุรกิจเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

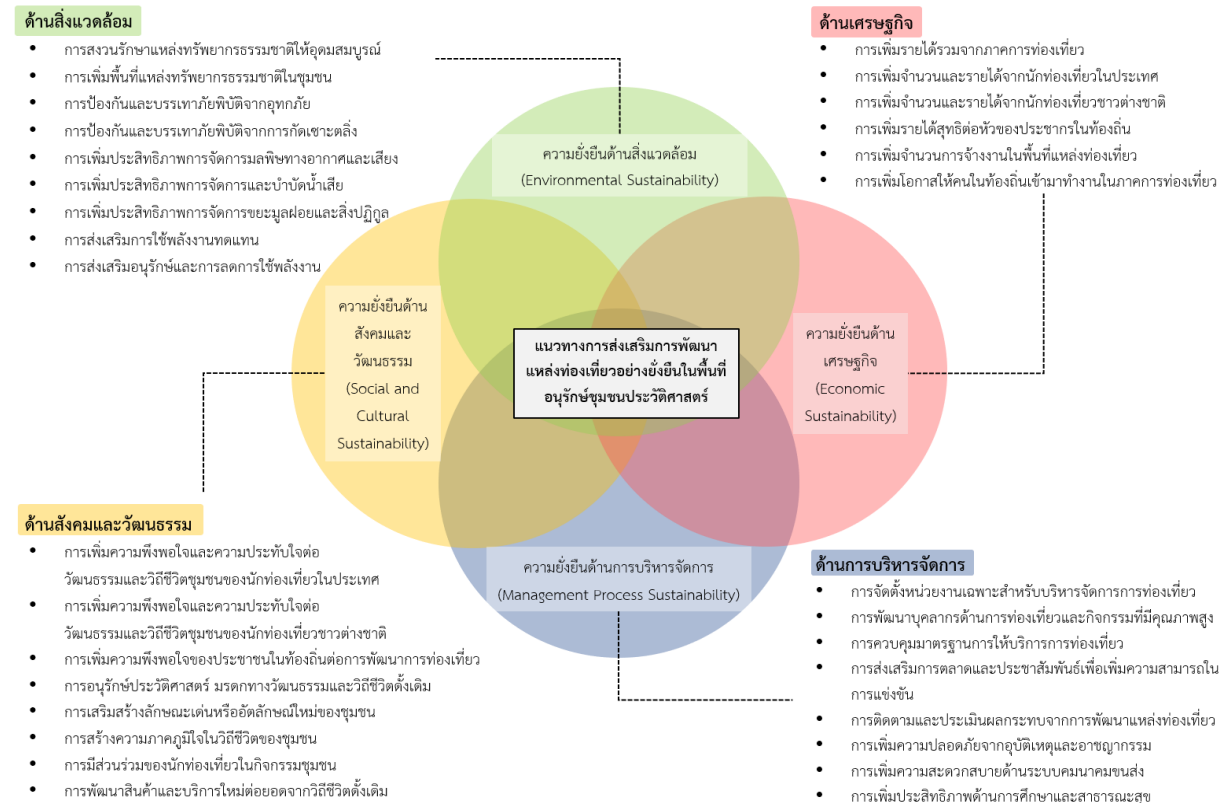
2. การพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนอัมพวาควรส่งเสริมการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเป็นสำคัญ โดยเริ่มจากการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ที่หน่วยงานภาครัฐต้องพิจารณานำมาตรการเชิงลบ (negative measures) ซึ่งเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ภาครัฐใช้ในการควบคุมการพัฒนาของภาคเอกชนมาบังคับใช้ในชุมชน ประกอบด้วย การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคาร การขึ้นทะเบียนอาคารอนุรักษ์และควบคุมการดัดแปลงและรื้อถอนอาคาร เพื่อให้ชุมชนสามารถอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมของชุมชนให้คงอยู่คู่กับวิถีชีวิตดั้งเดิมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนท้องถิ่นที่ต้องการอนุรักษ์และสามารถใช้เป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่มาเยือนได้ อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้พฤติกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเปลี่ยนไปและมีแนวโน้มที่จะเกิดอุปทานส่วนเกินของธุรกิจการท่องเที่ยว

รวมถึงเกิดการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยจึงควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและรูปแบบการให้บริการธุรกิจให้มีเอกลักษณ์และมีความน่าสนใจ การผลิตสินค้าและการบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้เยี่ยมเยือน และควรพิจารณาเกณฑ์การตั้งราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสม อีกทั้งต้องมีบรรยากาศในการดำเนินธุรกิจโดยไม่ฉวยโอกาสในการปรับราคาสินค้าและบริการให้สูงขึ้นจนสร้างความไม่พึงพอใจให้กับกลุ่มผู้เยี่ยมเยือนที่เดินทางเข้ามาในชุมชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนในระยะยาว

3. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนอัมพวาควรสงวนรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้คงความอุดมสมบูรณ์ และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมกลับสู่สภาพเดิมเป็นหลัก ทั้งในด้านของคุณภาพแหล่งน้ำในแม่น้ำแม่กลอง คลองอัมพวาและคลองอื่น ๆ ในชุมชน รวมถึงการรักษาคุณภาพพื้นที่สีเขียวและแหล่งพืชพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นบริเวณริมน้ำ และถึงแม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอัมพวาจะมีความคิดเห็นว่าประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมทั้งการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ การควบคุมมลพิษ และประสิทธิภาพการใช้พลังงานจะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่ควรมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเริ่มต้นจากการรณรงค์ให้ประชาชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ช่วยกันดูแลรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเพื่อเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นสามารถดำเนินการตามได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและธุรกิจการค้าการบริการต่าง ๆ เปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อลดปัญหามลพิษ พร้อมกับการลงทุนพัฒนาระบบการจัดการขยะและระบบบำบัดน้ำเสียรวมตามมาตรฐานสากลเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษและป้องกันการปล่อยน้ำเสียและขยะพลาสติกลงสู่แหล่งน้ำ ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีการลดการใช้พลังงานที่สิ้นเปลืองและหันมาใช้พลังงานทดแทนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐแบ่งรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาเป็นงบประมาณในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงนำมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการขยะและน้ำเสีย รวมทั้งพิจารณาการนำมาตรการการเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้สร้างผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมาตรการสร้างความเป็นธรรม (corrective measures) มาบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ผู้ประกอบการบางรายที่มีการดำเนินธุรกิจที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและ เป็นผู้ก่อให้เกิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนอัมพวาเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับผู้เยี่ยมเยือน

4. การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ ชุมชนอัมพวาควรส่งเสริมให้การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตต้องมีการทบทวนแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเน้นการถ่ายทอดประเด็นสำคัญของการพัฒนาท่องเที่ยวตั้งแต่แผนระดับประเทศลงสู่แผนระดับท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนอัมพวามีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่หลุดจากกรอบการพัฒนาของประเทศและจังหวัด และกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยการนำมาตรการเชิงบวก (positive measures) มาใช้ในการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยวและการอยู่อาศัยของประชาชนอย่างเหมาะสมในด้านการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค และระบบสาธารณูปการทั้งการรักษาความปลอดภัย การศึกษาและโดยเฉพาะด้านสาธารณสุขที่ต้องดำเนินการตามมาตรการป้องกันและควบคุมการระบาดของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนและผู้เยี่ยมเยือนมีความเชื่อมั่นในการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ชุมชน พร้อมทั้งนำมาตรการเชิงลบ (negative measures) ซึ่งเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ภาครัฐใช้ในการควบคุมการพัฒนาของภาคเอกชนในการควบคุมปริมาณที่จอดรถ และจำนวนผู้เยี่ยมเยือนไม่ให้มีจำนวนมากจนเกิดความแออัดในแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) อีกทั้งควรดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันไปพร้อมกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวหรือพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเข้ามาบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อีกทั้งต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน การร่วมกันวางกฎระเบียบข้อบังคับใน

แหล่งท่องเที่ยวให้ผู้ประกอบการ ผู้เยี่ยมเยือนและประชาชนได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยมีเป้าหมายให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง ซึ่งภายหลังจากการพัฒนาจะต้องมีขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและปรับปรุงผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนอัมพวาเกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพที่สามารถกระจายรายได้ออกสู่ท้องถิ่น รักษาคุณค่าของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เยี่ยมเยือนและประชาชน รวมถึงสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ภาพ 4 สรุปลงประกอบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์ โดย ผู้วิจัย, 2564

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนอัมพวาซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์และมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่มให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐผู้วางแผนการพัฒนาจำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตามทฤษฎี Ladder of Citizen Participation ของ Sherry R. Arnstein ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจากทุกภาคส่วนเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ในชุมชนอัมพวาให้ความสำคัญมากที่สุดโดยมองว่าเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่เปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นถึงปัญหาและข้อจำกัดของชุมชน รวมถึงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนจากมุมมองของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและสามารถนำความคิดเห็นที่ได้ไปใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมโดยไม่ขัดแย้งกับความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนจะเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคีกันมากขึ้น อีกทั้งจะทำให้ชุมชนมีการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคตที่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการสร้างความพึงพอใจในการท่องเที่ยว การรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมถึงการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเอาไว้ได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *ประชุมแนวทาง การพัฒนา 12 จังหวัดท่องเที่ยว "เมืองต้องห้าม...พลาด"*. สืบค้นจาก <https://mots.go.th/content.php?nid=6082&filename=>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. สืบค้นจาก https://mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=12288
- กองบรรณาธิการวอยซ์ออนไลน์. (2560). *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เปิดตัวโครงการ 12 เมืองต้องห้าม...พลาด Plus ปี 2561*. สืบค้นจาก <https://voicetv.co.th/read/rkuo2LrIM>
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2559). *เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://data.go.th/dataset/bcbd804e-aea8-4d8c-aa72-f87d431d22c6/resource/d4103ef8-e7b6-4540-9c31-d921a8099b8f/download/x-.pdf>
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)*. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20170320150102.pdf
- ธัญชา ฤทธิ์เดช. (2558). *แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 10(2), 18-33.*
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงศ์พนรัตน์ กาญจนนภา. (2562). *มาตรฐานการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง Sustainable Tourism Criteria*. สืบค้นจาก <https://tatskillfactory.tourismthailand.org/uploads/coursetat/document/cover/20200929/bcdfilopy014.pdf>
- สาธิตา รุ่งพิพัฒน์พงศ์. (2557). *องค์ประกอบของความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวน)*. สืบค้นจาก <http://www.samutsongkhram.go.th/V2013/attachments/article/7951/1432-3.pdf>
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. (2563). *คำสั่งจังหวัดสมุทรสงครามที่ 710/2563 เรื่อง ปิดสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออันตราย*. สืบค้นจาก <http://www.samutsongkhram.go.th/V2013/attachments/article/8969/5-710-2563.pdf>
- ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์. (2553). *การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศราวุธ ผิวแดง. (2558). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Sustainable Tourism Development*. อุดรธานี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). *Community-based tourismท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้นจาก <https://tis.dasta.or.th/dastaknowledge/wp-content/uploads/2018/02/1-Community-Based-Tourism.pdf>
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (2545). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ในประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว, 21(4), 38-48.*
- อริสรา เสยานนท์. (2552). *การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำ*

- อัมพวา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 29(4), 163-172.
- Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.
- Byrd, E. T. (2007). Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: Applying stakeholder theory to sustainable tourism development. *Tourism Review*, 62(2), 6-13.
- Global Sustainable Tourism Council [GSTC]. (2019). *GSTC destination criteria Version 2.0*. Retrieved from <https://www.gstcouncil.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-Criteria-v2.0.pdf>
- Landorf, C. (2009). Managing for sustainable tourism: A review of six cultural World Heritage Sites. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1), 53-70.
- Liu, Z. (2003). Sustainable tourism development: A critique. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), 459-475.
- McIntyre, G. (1993). *Sustainable tourism development: Guide for local planners*. Geneva: World Tourism Organization (WTO).
- Saaty, T. L. (2004). Decision making—The analytic hierarchy and network processes (AHP/ANP). *Journal of Systems Science and Systems Engineering*, 13(1), 1-35.
- Shen, C. C., Chang, Y. R., & Liu, D. J. (2020). Rural tourism and environmental sustainability—A study on a model for assessing the developmental potential of organic agritourism. *Sustainability*, 12(22), 9642.
- Sofield, T. H. (Ed.). (2003). *Empowerment for sustainable tourism development*. Bingley: Emerald Group Publishing.
- Tsaur, S. H., & Wang, C. H. (2007). The evaluation of sustainable tourism development by analytic hierarchy process and fuzzy set theory: An empirical study on the Green Island in Taiwan. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 12(2), 127-145.
- UNESCO. (2008). *Herat old city in Afghanistan and stadium Merdeka in Malaysia win the two awards of excellence in the 2008 UNESCO Asia-Pacific heritage awards*. Retrieved from <https://bangkok.unesco.org/content/winning-projects>
- UNWTO. (2005). *Sustainable development*. Retrieved from <https://www.unwto.org/sustainable-development>